

IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa 2007-2009
Program Europske Unije za Hrvatsku
Europeaid/127475/D/SER/HR

Regionalna mreža lokalnih obrazovnih ustanova

Metode analize obrazovnih potreba za
gospodarski razvoj:
Primorsko-goranska županija

Rujan 2011

Ovaj projekt je financiran
od strane Europske Unije

Projekt provodi:

u partnerstvu s:

Sadržaj

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	3
2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA	4
3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI.....	5
4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI.....	6
5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH.....	8
6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?	11
7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU PROMETA I LOGISTIKE.....	14
8. ZAKLJUČAK	15
DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI.....	15

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

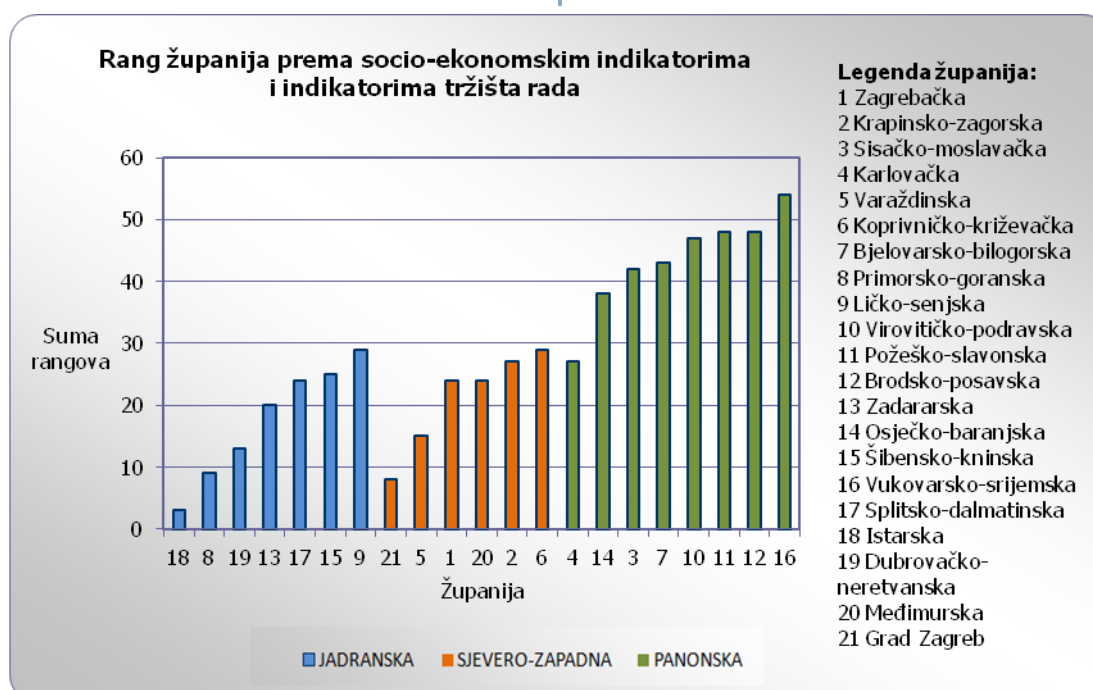
Primorsko-goranska županija pripada Jadranskoj regiji. Druga je po redu najrazvijenija županija u toj regiji i treća po razvijenosti od 21 županije u Republici Hrvatskoj. Kao takva ona spada u red najrazvijenijih županija u Hrvatskoj.

Daljnji razvoj ove županije treba se temeljiti na analizama koje vjerno pokazuju sadašnje stanje, povijesne trendove koji određuju kratkoročne mogućnosti, ali i dugoročne mogućnosti razvoja koje su latentne u gospodarstvu, ljudskim i prirodnim potencijalima koji su na raspolaganju.

Budući razvoj ovisit će velikim dijelom i o znanjima i vještinama postojećeg radno sposobnog stanovništva, ali i o obrazovnim programima koje će naše obrazovne institucije ponuditi mladim naraštajima. Ako ta znanja i vještine ne budu pratila potrebe tržišta rada, stvoriti će se jaz između ponude i potražnje koji će utjecati s jedne strane na mogućnost gospodarstva da stvara novu vrijednost, a s druge strane će radnoj snazi otežati zapošljavanje.

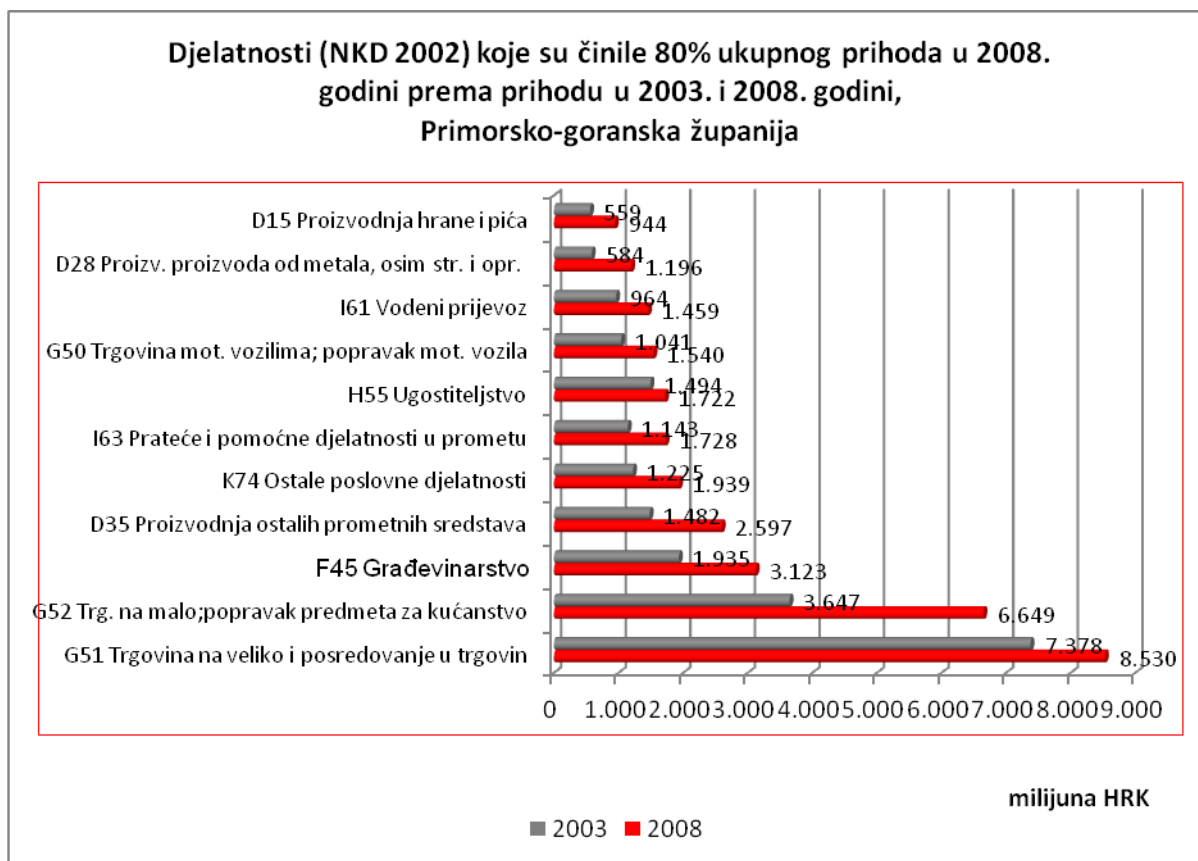
O metodologiji usporedbe županija u Hrvatskoj

Slika prikazuje poredak svih županija u Hrvatskoj prema kompozitnom indikatoru razvijenosti koji se sastoji od tri skupine indikatora: indikator gospodarskog razvoja, indikator tržišta rada i indikator nezaposlenosti mladih. Svaki je od indikatora rangiran od najvišeg do najnižeg a potom su rangovi zbrojeni. Što je županija bolje rangirana u odnosu na druge, to je zbroj rangova indikatora MANJI. Što su stupići niži, to je županija razvijenija.

2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA

U Primorsko-goranskoj županiji trgovina na veliko s 8,5 milijarde kuna i trgovina na malo s 6,7 milijarde kuna prihoda najvažnije su grane djelatnosti u 2008. godini. U istoj godini, po ostvarenom prihodu na trećem mjestu je građevinarstvo s 3,1 milijarde kuna, dok su na četvrtom i petom mjestu proizvodnja ostalih prometnih sredstava s 2,6 milijarde kuna i ostale poslovne djelatnosti s 1,9 milijardi kuna.

Može se primjetiti da je u Primorsko-goranskoj županiji razdoblje od 2003. do 2008. obilježeno rastom prihoda u svim ključnim granama djelatnosti. U promatranom razdoblju ukupni prihod u svim ključnim djelatnostima porastao je 47%, odnosno za 10 milijardi kuna. Rast prihoda u 2008. u odnosu na 2003. godinu osobito je uočljiv u proizvodnji proizvoda od metala gdje je porastao 105%, u trgovini na malo gdje je porastao 82% i u proizvodnji ostalih prometnih sredstava gdje je porastao 75%. Primjetan je i veći rast prihoda u 2008. godini u odnosu na 2003. godinu u proizvodnji hrane i pića, u građevinarstvu i u ostalim poslovnim djelatnostima. Najmanji rast prihoda u promatranom razdoblju zabilježen je u ugostiteljstvu i u trgovini na veliko.

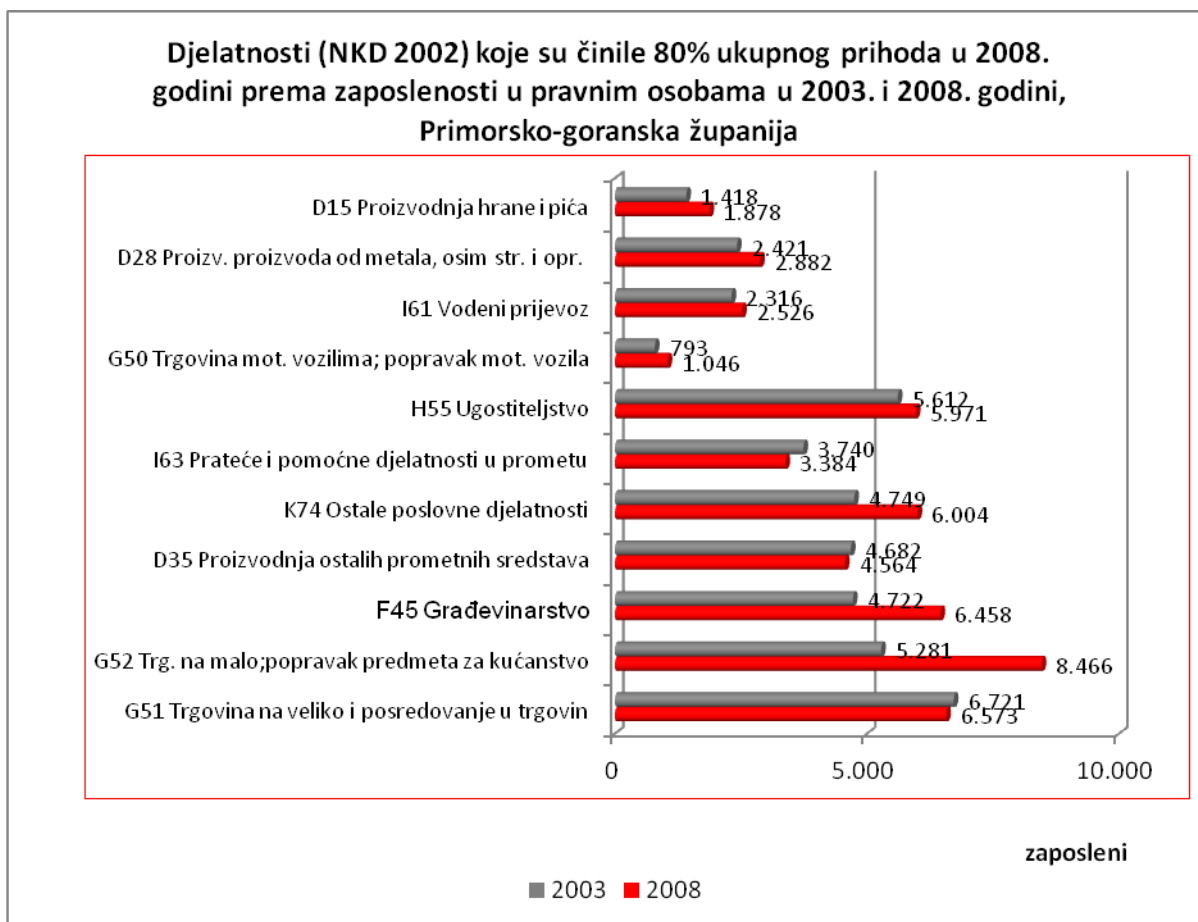
Kasnije ćemo vidjeti koje od ovih grana djelatnosti imaju i najveći razvojni potencijal, ali je jasno da kod trgovine, koja je važna za zapošljavanje ženske radne snage, veći učinak na razvoj ne možemo očekivati. S druge strane, bili smo svjedoci velikih oscilacija u prihodima iz građevinarstva i prevelika ovisnost o ovoj djelatnosti može gospodarstvo učiniti nestabilnim.

One grane čiji bi potencijal za razvoj, a potom i potrebu za znanjima i vještinama trebalo analizirati su one koje mogu ostvarivati veću dodanu vrijednost.

Kakve su performanse ključnih grana djelatnosti kada je u pitanju zaposlenost?

3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI

Vidimo da je u Primorsko-goranskoj županiji poredak grana djelatnosti prema broju zaposlenih drugačiji nego prema prihodima. U 2008. godini po broju zaposlenih na prvo mjesto je izbila trgovina na malo s 8,5 tisuća zaposlenih, kod koje je došlo i do porasta zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu za 60%. Trgovina na veliko s 6,6 tisuća zaposlenih, kod koje je, međutim, došlo do pada zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu za 2% i građevinarstvo s 6,5 tisuća zaposlenih kod kojeg je zabilježen rast zaposlenosti od 37% bili su drugi po broju zaposlenih. Treće mjesto po zaposlenosti u 2008. godini zauzimaju ostale poslovne djelatnosti i ugostiteljstvo s po 6 tisuća zaposlenih u kojima je došlo i do porasta zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu za 26% odnosno 6%.

Od ostalih važnijih grana po broju zaposlenih valja izdvojiti proizvodnju ostalih prometnih sredstava i prateće i pomoćne djelatnosti u prometu u kojima je zabilježen porast zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu.

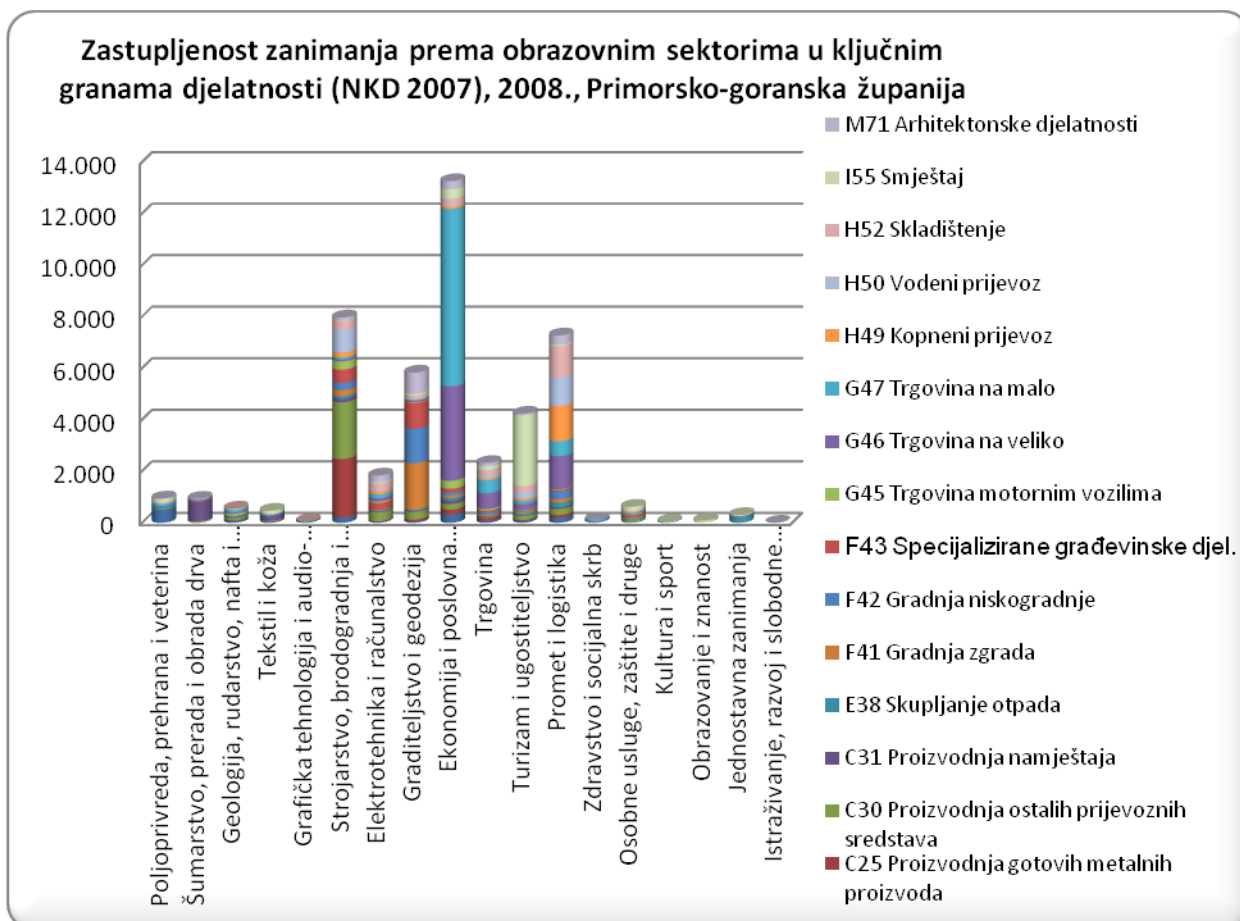
U promatranom razdoblju otvoreno je 7.919 radnih mjesta dok je izgubljeno 622 tako da je saldo u zapošljavanju pozitivan. U 2008. u odnosu na 2003. godinu najveći rast zaposlenosti od 60% ostvaren je u trgovini na malo. U istom razdoblju ostvaren je relativno umjeren porast zaposlenosti u građevinarstvu (37%), u proizvodnji hrane i pića (32%) i trgovini motornim vozilima (32%). Relativno blagi ali ipak najveći pad zaposlenosti od 10% zabilježen je u pratećim i pomoćnim djelatnostima u prometu.

U granama djelatnosti s najvećim rastom zaposlenosti potrebno je pratiti i druge pokazatelje razvoja kao i provjeravati da li obrazovni sustav prati porast potražnje, odnosno, da li sustav obrazovanja odraslih ima programe koji bi omogućili radnicima najtraženijih zanimanja da unaprijede svoja znanja i vještine kako bi mogli iskoristiti porast potražnje za radom.

Koja zanimanja prema obrazovnom sektoru imaju zaposleni u ključnim granama djelatnosti u Primorsko-goranskoj županiji?

4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI

U dosadašnjoj analizi smo prvo utvrdili koje su ključne grane po prihodu u županiji te smo potom utvrdili koliko ima zaposlenih u tim istim ključnim granama djelatnosti. Ovdje prikazujemo te iste zaposlene u ključnim granama (ali ovaj put prema NKD 2007) koje smo prikazali u prethodnom grafikonu o zaposlenima samo na jedan drugačiji način. Kako bismo dobili ovaj grafikon napravili smo zasebnu analizu zaposlenih u ključnim granama po zanimanjima.

Potom smo zanimanja zaposlenih povezali s obrazovnim područjima kojima ta zanimanja pripadaju i konačno smo mogli prikazati zaposlene u ključnim granama djelatnosti prema njihovom obrazovnom području, odnosno obrazovnom sektoru¹. Takva analiza omogućava nam uvid u znanja i vještine koje imaju zaposleni u ključnim granama, što nam govori o potražnji za znanjima i vještinama.

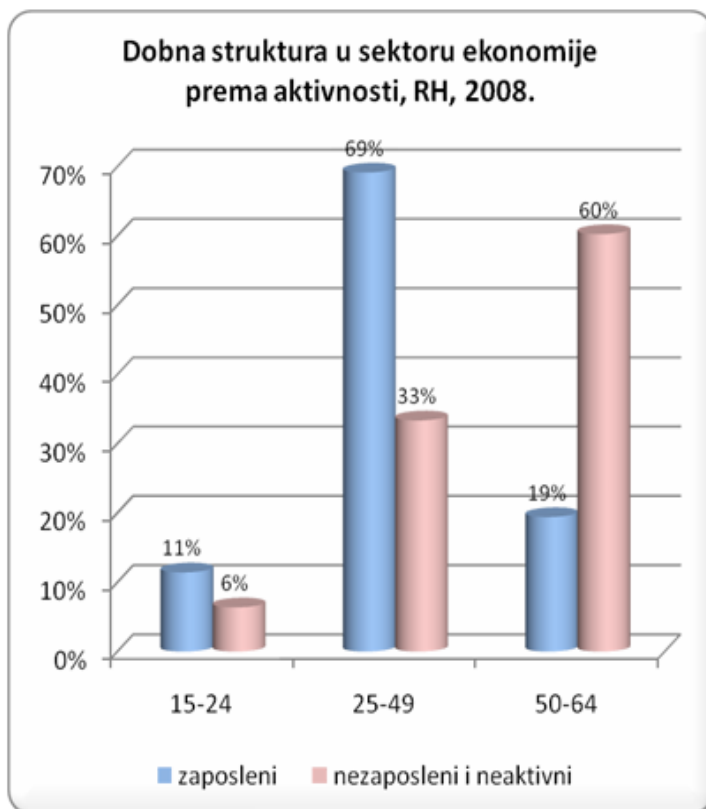
U grafikonu gore prikazane su skupine zanimanja (horizontalna os) po obrazovnim sektorima i kako su ta zanimanja grupirana po ključnim granama djelatnosti (različite boje). Visina stupca govori o tome da je npr. skupina zanimanja koja spada u obrazovni sektor ekonomija i poslovna administracija najzastupljenija u ukupnoj zaposlenosti u ključnim granama. Po različitim bojama stupca prepoznamo da su ta zanimanja najviše prisutna u grani G47 – trgovina na malo (svijetlo plava boja) i u grani G46 – trgovina na veliko (ljubičasta boja), ali i da ima mali broj tih zanimanja i u mnogim drugim granama djelatnosti. Na drugom mjestu prema broju zaposlenih su zanimanja iz obrazovnog sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije koja su najviše prisutna u proizvodnji gotovih metalnih proizvoda i u proizvodnji ostalih prijevoznih sredstava, a ima ih veći broj i u vodenom prijevozu. Na trećem mjestu po zastupljenosti su zanimanja iz obrazovnog sektora prometa i logistike koja su najviše prisutna u kopnenom prijevozu, trgovini na veliko, skladištenju i vodenom prijevozu kao i u drugim granama djelatnosti. Zanimanja iz područja graditeljstva i geodezije na četvrtom su mjestu po zastupljenosti zanimanja, a ima ih najviše zaposlenih u građevinarskim granama djelatnosti.

Što je neka skupina zanimanja, odnosno obrazovnih sektora više rasprostranjena po različitim djelatnostima, to će potražnja za tim znanjima i vještinama ovisiti o većem broju djelatnosti.

¹ Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja se generiraju u gospodarstvu iz nekog obrazovnog područja. U Hrvatskoj je do sada definirano 13 obrazovnih sektora na razini strukovnog obrazovanja

5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH

Vidjeli smo da su zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije najzastupljenija među zaposlenima u Primorsko-goranskoj županiji. Kakva je njihova dobna struktura te koliko će ih odlaziti u mirovinu u idućih 15 godina?

Pošto su podaci o dobnoj strukturi po zanimanjima nedostupni na razini županija kako bi odgovorili na ovo pitanje izračunali smo i prikazali u grafikonu lijevo dobnu strukturu svih zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije na razini Hrvatske. Vidimo da je u ovom obrazovnom sektoru 19% zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine te se može očekivati da će oni otići u mirovinu tijekom, sljedećih 15 godina.

Pretpostavljajući da je dobna struktura po zanimanjima u ovoj županiji ista kao i na razini Hrvatske, pomnožili smo broj zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora u ovoj županiji s postotkom zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine (19%) na razini Hrvatske i dobili prirodni odljev u ovoj županiji. Dijeljenjem izračunatog prirodnog odljeva s 15 godina dobili smo godišnji odljev.

Izvor: izračun iz Ankete o radnoj snazi 2008., DZS

Ovu metodologiju smo koristili u ostvarivanju glavnog cilja ovog istraživanja, odnosno u prikazivanju ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje prikazujemo u tabeli na sljedećoj stranici. U tabeli je u 2. stupcu prikazan broj zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, u 3. stupcu udio zaposlenih u pojedinom obrazovnom sektoru u ukupnoj zaposlenosti u županiji, u stupcima 4-6 izračun prirodnog odljeva prema metodologiji objašnjenog gore, u 7. stupcu prikazan je broj mladih koji je završio srednju školu 2008. godine i konačno u 8. stupcu je prikazan izračun koliko učenika koji završe srednju školu dođe na jedno radno mjesto upražnjeno zbog odlaska radnika u mirovinu. Podaci o broju zaposlenih prema obrazovnom sektoru koji su prikazani u tabeli razlikuju se od onih prikazanih u grafikonu "Zastupljenost zanimanja prema obrazovnim sektorima u ključnim granama djelatnosti" po tome što je u tabeli dat prikaz zaposlenih u svim granama djelatnosti, a ne samo u ključnim granama kao u grafikonu.

Prirodni odljev u mirovinu zaposlenih prema obrazovnom sektoru i zamjena mladima u 2008. godini							
Obrazovni sektor	Broj zaposlenih po obrazovnom sektoru	Udio u ukupno zaposlenim a	Prirodni odljev (%)	Prirodni odljev	Godišnji odljev (Prirodni odljev / 15)	Ukupno mladih	Učenici po radnom mjestu
1	2	3	4	5	6	7	8
Ekonomija	12.200	15%	19%	2.369	158	228	1,4
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	10.669	13%	29%	3.115	208	260	1,3
Turizam i ugostiteljstvo	9.834	12%	26%	2.533	169	328	1,9
Promet i logistika	8.478	11%	28%	2.334	156	184	1,2
Graditeljstvo i geodezija	6.718	8%	28%	1.876	125	132	1,1
Poslovna administracija	5.782	7%	31%	1.811	121	80	0,7
Trgovina	5.394	7%	25%	1.349	90	146	1,6
Zdravstvo i socijalna skrb	4.783	6%	27%	1.270	85	185	2,2
Osobne usluge, zaštite i druge	3.735	5%	23%	874	58	123	2,1
Elektrotehnika i računalstvo	3.411	4%	24%	818	55	292	5,4
Poljoprivreda, prehrana i veterina	2.711	3%	44%	1.184	79	17	0,2
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	2.251	3%	29%	663	44	14	0,3
Šumarstvo, prerada i obrada drva	1.489	2%	24%	365	24	20	0,8
Tekstil i koža	1.341	2%	24%	326	22	22	1,0
Grafička tehnologija i audio-vizuelno oblikovanje	546	1%	30%	161	11	76	7,1
Jednostavna zanimanja	393	0%	33%	129	9	0	0,0
Ostalo						22	
Ukupno	79.736	100%		21.176	1.412	2.129	1,5

Izvor: izračun iz FINA, DZS, MZOS, 2008.

Bilješka: podatci o zaposlenima u pravnim osobama iz FINE nadopunjeni su podacima o zaposlenima u pravnim osobama u javnom sektoru iz DZS-a (odnosi se na zaposlene u ovim djelatnostima: javna uprava, obrana i socijalno osiguranje, obrazovanje te zdravstvena zaštita i socijalna skrb).

Možemo primijetiti da zbog proširenja analize na zaposlene u svim granama djelatnosti u županiji nije došlo do promjene redoslijeda zaposlenih po zanimanjima prema obrazovnim sektorima.

Kada gledamo 8. stupac tabele možemo u zadnjem retku vidjeti da u prosjeku 1,5 mladih osoba dolazi na jedno upražnjeno radno mjesto s time da su razlike između obrazovnih sektora velike.

Najveći jaz između ponude i potražnje za određenim zanimanjem prema obrazovnom sektoru možemo uočiti kod obrazovnog sektora grafičke tehnologije i audio-vizuelnog oblikovanja u kojem 7,1 mladih dolazi na jedno radno mjesto i u sektoru elektrotehnike i računalstva u kojem 5,4 mladih dolazi na jedno radno mjesto. Ovakva hiperprodukcija kadrova može dovesti do većeg postotka nezaposlenosti ovih mladih ili do odlaska na rad tamo gdje postoji potražnja za njima. Ipak, valja računati s tim da će

značajan broj mladih iz četverogodišnjih srednjih škola nastaviti školovanje i neće biti dostupno tržištu rada, a osim toga potražnja je ovdje donekle podcijenjena zbog izostanka podataka o zaposlenima u obrtima, što znači da ovi nesrazmjeri u praksi možda neće toliko doći do izražaja. Međutim trebamo imati na umu da je ovdje i ponuda podcijenjena pošto nismo bili u mogućnosti uzeti u obzir nezaposlene.

Zanimanja u kojima je osigurana prosječna ili nešto viša zamjena su: zdravstvo i socijalna skrb (2,2), osobne usluge, zaštite i druge (2,1), turizam i ugostiteljstvo (1,9) i trgovina (1,6).

Zanimanja u kojima je samo granično osigurana zamjena (kod kojih na jedno upražnjeno dolazi nešto više od jedne mlade osobe iz škole, imajući u vidu i to da je potrebno osigurati određeni broj mladih koji će nastaviti školovanje) a to su: ekonomija (1,4), strojarstvo, brodogradnja i metalurgija (1,3), promet i logistika (1,2), graditeljstvo i geodezija (1,1), tekstil i koža (1,0). S druge strane, zanimanja u kojima nije osigurana zamjena su: šumarstvo, prerada i obrada drva (0,8), poslovna administracija (0,7), geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija (0,3) te poljoprivreda, prehrana i veterina (0,2).

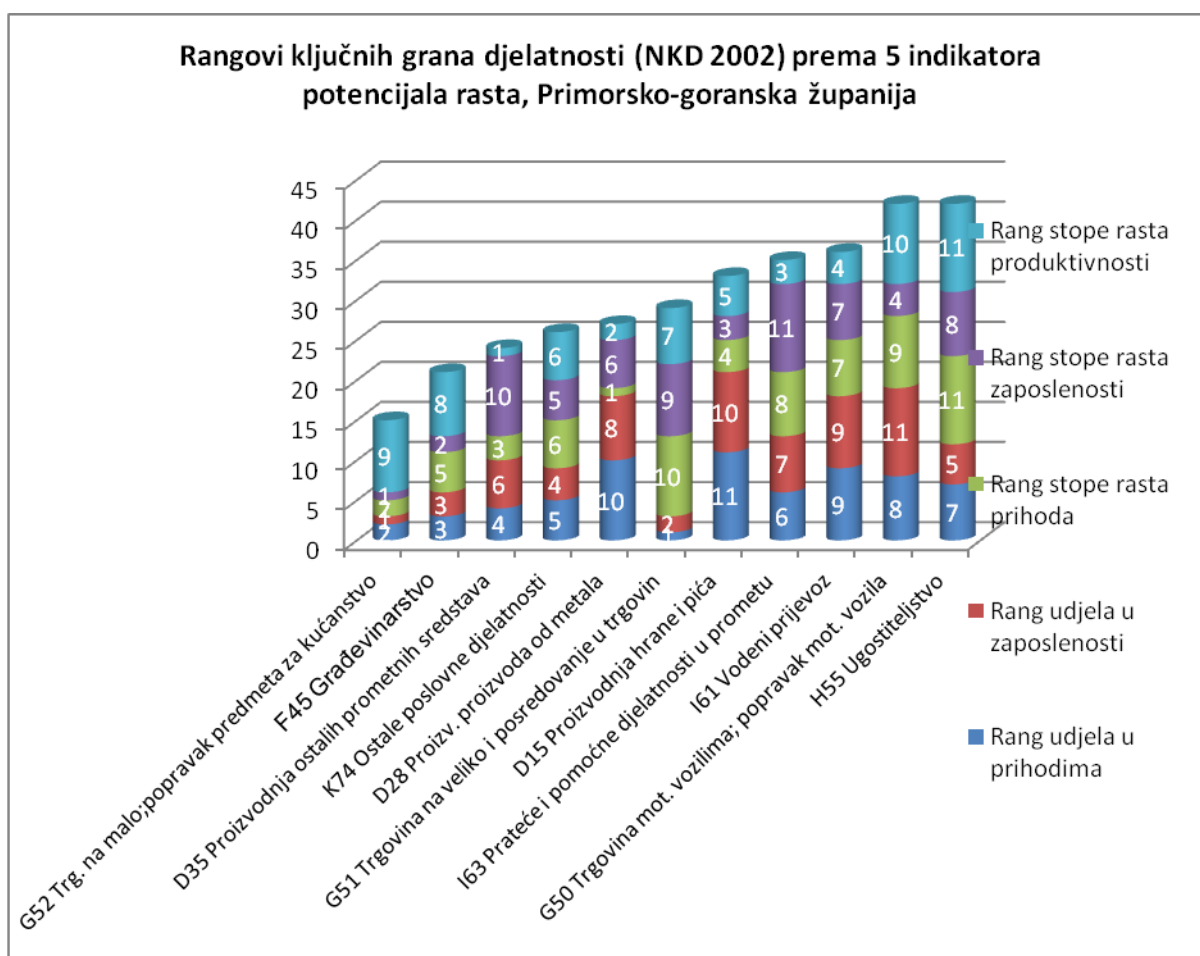
Na ovu razinu jaza može se utjecati upravljanjem upisnim kvotama tako da se osigura bolja brojčana usklađenost prema potrebama prirodnog odljeva zaposlenih u mirovinu. Pri tome treba imati na umu da je ova analiza napravljena onoliko precizno koliko su to dostupnost/postojanje podatka omogućili te da nam ona daje tek grubu sliku koja je ipak korisna i indikativna jer govori o grubim potencijalnim viškovima i manjkovima obrazovnih profila.

Ovdje smo, dakle, prikazali kvantitativnu metodu procjene potražnje za zanimanjima prema obrazovnim sektorima koja može poslužiti za procjenu upisnih kvota u srednje škole i za organiziranje programa za obrazovanje odraslih a vezano za kvalitetu obrazovnih programa možemo reći da je u cilju osiguravanja kvalitetnih obrazovnih programa preporučljivo ostvariti blisku suradnju s gospodarskim sektorom.

6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?

U dosadašnjoj analizi smo utvrdili koje su grane djelatnosti stvorile 80% prihoda u gospodarstvu županije, koliko ima zaposlenih u tim ključnim granama djelatnosti, koja su zanimanja prema obrazovnim sektorima zastupljena u tim granama djelatnosti i na poslijetku smo prikazali distribuciju zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, izračunali prirodni godišnji odljev starijih u mirovinu i priljev mladih iz škola po zanimanjima prema obrazovnim sektorima. Ovdje nadopunjujemo dosadašnju statičnu analizu s nekim pokazateljima dinamike i potencijala rasta, a to su: stopa rasta produktivnosti, stopa rasta zaposlenosti, stopa rasta prihoda, udio u ukupnoj zaposlenosti i udio u ukupnim prohodima. Ključne grane djelatnosti u ovoj županiji rangirali smo posebno po svakom pokazatelju dinamike i razvojnog potencijala od najvišeg do najnižeg (najviši ima 1. a najniži ima 11. mjesto) te smo pretpostavljajući da su svi ovi pokazatelji jednako važni rangove svih 5 pokazatelja zbrojili za svaku ključnu granu djelatnosti. Na taj način dobili smo ukupni rang ključnih grana djelatnosti koji je prikazan u grafikonu ispod, a koji je što je viši to je prikazan nižim stupcem jer je zbroj rangova manji broj.

U grafikonu ispod možemo vidjeti da trgovina na malo ima najviši ukupni rang, koja uz najveći udio u zaposlenosti ima i najveću stopu rasta zaposlenosti.

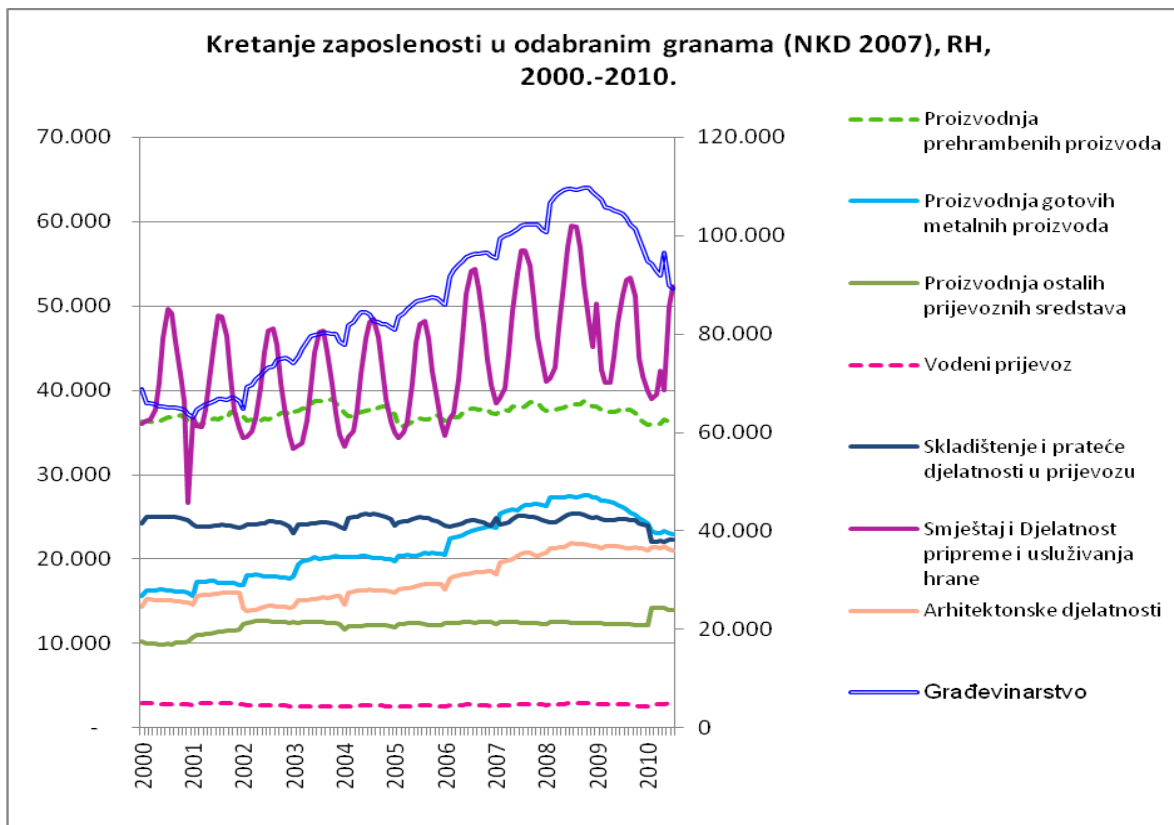

S druge strane u trgovini na veliko, koja isto ima veliki udio u zaposlenosti imamo blagi pad zaposlenosti. To znači da se može očekivati manji rast zaposlenih zanimanja koja se zapošljavaju u trgovini. Građevinarstvo po ukupnom rangu zauzima 2. mjesto i to prije svega zbog velikog udjela u zaposlenosti i visoke stope rasta zaposlenosti. Međutim, u uvjetima smanjenih državnih investicija u infrastrukturu izgledno je da će se trend zapošljavanja smanjiti. Proizvodnja ostalih prometnih sredstava zauzima 3. mjesto i to prije svega zbog najviše stope rasta produktivnosti i uz pad zaposlenosti dok kod proizvodnje proizvoda od metala u kojoj ima najviše zaposlenih isto iz sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije imamo mali rast zaposlenosti pa se upisne kvote za ova zanimanja, gledano u cjelini, ne bi trebala povećavati.

Nadalje, vodeni prijevoz zauzima tek 9. mjesto po ukupnom rangu s time da je udio u zaposlenosti mali, a stope rasta niske ili osrednje. Međutim, ako se prisjetimo da naša baza podataka velikim dijelom ne obuhvaća pomorce onda je jasno da se procjena potražnje za zanimanjima u vodenom prijevozu treba napraviti na neki drugi način, npr. u suradnji s pomorskim tvrtkama i organizacijama.

Jedan od načina procijene dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti je da se vidi kretanje zaposlenosti u tim granama u duljem razdoblju. U grafikonu na sljedećoj stranici prikazano je kretanje zaposlenosti na mjesečnoj bazi od 2000. do sredine 2010. godine u Hrvatskoj, ali u odabranim grana djelatnosti, koje smo odredili kao ključne za ovu županiju. Pri tome smo iz promatranja dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti izuzeli grane djelatnosti iz područja trgovine pošto one ne mogu biti pokretač gospodarskog razvoja.

Ukupan broj zaposlenih u svim granama trgovine, koje nisu ovdje prikazane, bio je u stalnom rastu od

Izvor: Priopćenje, Zaposleni u pravnim osobama po granama djelatnosti, DZS

2000. do 2008. godine kada je uslijedio pad koji se stabilizirao 2010. godine, ali na razini zaposlenosti kakva je bila 2005. godine što nam govori da je ekspanzija zaposlenosti u ovim granama došla do svojih granica. Kod građevinarstva (na desnoj vertikalnoj osi) možemo vidjeti veliki rast zaposlenosti sve do kraja 2008. godine kada je došlo do naglog pada zaposlenosti. Možemo primjetiti vrlo sličnu dinamiku razvoja i kod proizvodnje gotovih metalnih proizvoda, koju za sobom u velikoj mjeri povlači građevinarstvo.

U proizvodnji ostalih prijevoznih sredstava možemo vidjeti veći rast zaposlenosti od 2000. do 2002. godine od kada broj zaposlenih u ovoj grani ostaje, praktički, na istoj razini sve do 2010. godine kada se broj zaposlenih povećao za još približno 2000. U Ostalim poslovnim djelatnostima (za koje mislimo da se u ovoj županiji odnose prije svega na arhitektonske djelatnosti prema NKD 2007) možemo primjetiti kontinuirani rast zaposlenosti sve do 2008. godine kada nastupa stagnacija odnosno pad zaposlenosti.

Kod proizvodnje prehrambenih proizvoda možemo uočiti da ova grana djelatnosti, uz vidljive sezonske oscilacije, u dužem roku ima stabilan broj zaposlenih koji međutim ne raste, a od sredine 2009. godine i blago pada. Kod skladištenja i pratećih djelatnosti u prijevozu također možemo uočiti da ne raste broj zaposlenih te da je od početka 2010. godine prisutan i osjetniji pad zaposlenosti. U vodenom prijevozu možemo primjetiti više-manje jednolik broj zaposlenih u cijelom razdoblju. Kod ugostiteljstva, koje je prema NKD 2007 obuhvaća smještaj i djelatnost pripreme i usluživanja hrane možemo primjetiti pad zaposlenosti od 2000. do 2004. godine te rast od 2005. do 2008. godine kada je opet nastupio pad te stabilizacija broja zaposlenih na istoj razini sve do kraja promatranog razdoblja.

Ovo samo pokazuje da pri planiranju obrazovnih programa treba uzeti u obzir mnogobrojne faktore koji utječu na zapošljavanje i to na lokalnoj, nacionalnoj pa i na međunarodnoj razini.

7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU PROMETA I LOGISTIKE

Trajanje programa	Naziv škole	Naziv programa	UKUPNO 2009 - 2010	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
4	PROMETNA ŠKOLA RIJEKA	Tehničar cestovnog prometa	105	28	26	22	29
4	PROMETNA ŠKOLA RIJEKA	Tehničar PT prometa	94	24	16	26	28
4	ŽELJEZNIČKA TEHNIČKA ŠKOLA MORAVICE	Tehničar za željeznički promet	58	7	18	15	18
4	ŽELJEZNIČKA TEHNIČKA ŠKOLA MORAVICE	Tehničar - pregledač vagona	18	4	3	3	8
4	POMORSKA ŠKOLA BAKAR	Pomorski nautičar	144	30	31	51	32
4	POMORSKA ŠKOLA BAKAR	Špeditersko-agencijski tehničar	32	0	0	17	15
4	POMORSKA ŠKOLA BAKAR	Tehničar za logistiku i špediciju	50	28	22	0	0
4	SREDNJA ŠKOLA AMBROZA HARAČIĆA MALI LOŠINJ	Pomorski nautičar	41	12	8	13	8
3	PROMETNA ŠKOLA RIJEKA	Vozač motornog vozila	138	58	43	37	
4-godišnji programi			542	133	124	147	138
3-godišnji programi			138	58	43	37	
UKUPNO			680	191	167	184	138

Izvor: ASOO

U tablici gore prikazani su svi obrazovni programi u Primorsko-goranskoj županiji koji stvaraju kvalifikacije za zanimanja iz sektora prometa i logistike kojeg smo izabrali zbog važnosti ove djelatnosti za ovu županiju. Što primjećujemo? U okviru redovnog obrazovanja imamo 9 obrazovnih programa od kojih je 1 trogodišnji program i 8 četverogodišnjih programa. Vidjeli smo prije da za prirodnu zamjenu postojećih zaposlenika koji rade u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz obrazovnog sektora prometa i logistike dolazi 1,2 mlade osobe na jedno radno mjesto. Budući da 138 mladih dobiva kvalifikaciju iz 4-godišnjeg programa, od kojih određeni broj odlazi na visoka učilišta, dolazimo do toga da broj mladih koji izlazi iz obrazovnog sektora prometa i logistike ne zadovoljava potražnju koja proizlazi iz prirodnog odljeva i to za 60%, odnosno na oko 160 otvorenih radnih mjesta dolazi oko 100 učenika. Ako se pri tome uzme u obzir da se u Primorsko-goranskoj županiji u sektoru prometa i logistike školuju i đaci iz Istarske županije u kojoj nema obrazovnih programa iz područja prometa i logistike, onda to znači da je ponuda mladih još i manja.

Toliko se može reći o prirodnoj zamjeni radnika u smislu broja, a drugo je pitanje strukture obrazovnih programa, odnosno da li ovi programi prate razvoj grana djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja prometa i logistike, a na to pitanje odgovor treba dati prije svega struka.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu napravili smo čitavi niz analiza gospodarstva kako bismo mogli procjeniti ponudu i potražnju za znanjima u Primorsko-goranskoj županiji te ovdje iznosimo glavne zaključke do kojih smo došli:

Prvo, nije usklađen prirodni odljev zaposlenih u mirovinu s priljevom mladih koji dobivaju slične kvalifikacije. Postoji prevelik broj mladih s kvalifikacijama iz ovih obrazovnih područja:

- Grafička tehnologija i audiovizualno oblikovanje
- Elektrotehnika i računalstvo

dok je potencijalni manjak mladih u sljedećim obrazovnim područjima::

- Šumarstvo, prerada i obrada drva
- Poslovna administracija
- Geologija, rudarovo, nafta i kemijska tehnologija
- Poljoprivreda, prehrana i veterina

Drugo, razvojne potrebe ključnih grana djelatnosti koje imaju potencijal za razvoj kao što je npr. proizvodnja hrane i pića očito su nepokrivene.

Treće, ova analiza bi se trebala redovito provoditi kako bi se mogla pratiti struktura ponude znanja i vještina. Uvidom u situaciju mogli bi se uz pomoć mehanizma kvota, modernizacijom i uvođenjem novih programa, kako u redovnom obrazovnom sustavu tako i u sustavu obrazovanja odraslih, smanjiti nesrazmjeri u ponudi i potražnji zanimanja prema obrazovnim sektorima i tako osigurati mobilnost zaposlenih između poslova i veću zapošljivost nezaposlenih.

Svi gore navedeni zaključci upućuju na to da se sustavi redovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih trebaju razviti na način da budu što prilagodljiviji potrebama gospodarstva i razvoja društva.

DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI

Zadatak ovog rada je da pripremi podloge za usklađivanje postojećih i razvoj novih obrazovnih programa za stjecanje onih znanja i vještina koje su potrebne za gospodarski razvoj županije.

Naše pretpostavke su:

- U kratkom i srednjem roku gospodarstvo će se relativno malo mijenjati pa se može pretpostaviti da su gospodarske djelatnosti koje danas doprinose do 80% ukupnom prihodu u županiji relativno stabilne –o budućoj potražnji možemo nešto naučiti i iz prethodnih kretanja u navedenim djelatnostima;
- Dva su izvora potražnje za radom u tim djelatnostima: potreba da se zamijene radnici koji odlaze u mirovinu i potreba da se gospodarstvo prilagođava promjenama na tržištu gdje prodaju svoje robe i usluge – potražnja može s vremenom rasti ili padati;
- Djelatnosti imaju potrebe za mnogo različitih znanja i vještina. Na primjer, u metalskoj industriji se ne zapošljavaju samo metalni radnici i srodne struke nego i manageri, vozači, ekonomisti, čistačice, pravnici, tehnolozi i dizajneri – ako želimo analizirati znanja i vještine moramo ispitati zanimanja i kako se ona koriste u pojedinoj djelatnostima.

Naša metodologija korak po korak je sljedeća:

- Analizirati ključne djelatnosti koje su nositelji razvoja i zapošljavanja u županiji (grane djelatnosti s najviše prihoda i zaposlenosti te najbržom dinamikom razvoja (izvor FINA)²;
- Ispitati dugoročno kretanje zaposlenosti kako bi otkrili da li potražnja za zanimanjima iz te djelatnosti raste ili pada;
- Prepoznati skupine zanimanja koje su najzastupljenije u tim ključnim granama djelatnosti (izvor ARS³);
- Vidjeti kojim obrazovnim sektorima⁴ pripadaju ova zanimanja (prema ASOO⁵ obrazovnim sektorima);
- Analizirati brojnost učenika srednjih škola koji pohađaju programe iz traženih obrazovnih sektora;
- Vidjeti kolika je potražnja za tim zanimanjima zbog odlaska postojećih zaposlenika u mirovinu i razvojnih potreba;
- Prepoznati jaz između ponude i potražnje za znanjima i vještinama;
- Usporediti vrste obrazovnih programa koji se nude s potrebama gospodarstva.

Metodologija koja je korištena u ovom radu omogućava vrlo grubi prikaz ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje smo procjenili iz ponude i potražnje za radom u županiji. Nalaze ove metodologije nužno je dodatno nadopuniti lokalnim podacima kako bi se obrazovanje moglo detaljnije planirati. To se posebno odnosi na podatke o nezaposlenima po zanimanjima koji čine dio ponude rada. Takve je podatke moguće dobiti od područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Također treba voditi računa da se potražnja za radom prikazuje isključivo za pravne osobe te ne uključuje obrte i individualnu poljoprivredu. Prema tome, stvarna potražnja je veća nego što je ovdje prikazano, ovisno o zastupljenosti tih vrsta gospodarskih subjekata u županijskom gospodarstvu.

²FINA – agencija kojoj sve pravne osobe moraju slati redovita izvješća o poslovanju

³ARS – Anketa o radnoj snazi – najveća anketa o ekonomskoj aktivnosti stanovništva koju provodi Hrvatski zavod za statistiku kvartalno na slučajnom uzorku stanovništva starijeg od 15 godina. Anketa koristi definicije zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti Međunarodne organizacije rada i jedini je domaći izvor koji se koristi za međunarodne usporedbe na području ekonomske aktivnosti.

⁴Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja su s njima povezana na jednom području znanja. U Hrvatskoj je definirano 13 sektora iz strukovnog obrazovnog područja. Više o tome www.asoo.hr

⁵ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih